

Asia: VN/5061/2021

## **Lausuntopyyntö lukiokoulutuksen laatustrategian luonnoksesta**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Lausunnon tiivistelmä**

Gradia näkee tärkeänä, että lukiokoulutukseen luodaan valtakunnallinen laadunhallintaa tukeva strategia. Lukiokoulutuksen yhteinen laatutyö on koko lukiokoulutuksen kehittämisen näkökulmasta välttämätöntä. Strategialuonnos ei kuitenkaan varsinaisesti tarjoa uusia työkaluja koulutuksen järjestäjäkohtaiseen laadunhallinnan kokonaisuuteen tai lukiokoulutuksen valtakunnalliseen ohjaukseen.

Laadunhallinnan periaatteisiin kuuluu tavoitteiden mittaaminen ja niiden seuranta. Laatustrategian luonnoksessa ei kuitenkaan ole määritelty yhteisiä, valtakunnallisia lukiokoulutuksen laatukriteerejä. Tämä on ristiriidassa eduskunnan asettaman laatukriteereiden laatimiseen liittyvän ohjeistuksen kanssa. Luonnoksessa esitetty laatustrategia synnyttää helposti kovin suuresti toisistaan poikkeavia paikallisia laatujärjestelmiä, jotka eivät edistä lukiokoulutuksen laadukkuuden yhdenvertaisuutta opiskelijoille.

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on tunnistaa moninainen toimintaympäristö koulutuskentässä ja toimia ennakoivasti muutostekijöiden edellyttämällä tavalla. Tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen edellyttää myös kansallista ohjausta.

Digitalisaatio on tunnistettava ja kiinteä osa nykyistä toimintaympäristöä. Digitalisaation mahdollisuudet on hyödynnettävä, mutta pelkästään sen varaan laadukasta lukiokoulutusta ei tule rakentaa.

Luonnoksessa kuvatut laatutekijät – laadukas oppiminen, arviointi ja osallisuus, kehittyvä toimintakulttuuri, lukiokoulutuksen saavutettavuus – on valittu hyvin. Suurimmaksi osaksi laatustrategian luonnosteksti toistaa opetussuunnitelman perusteiden ja lukiolain teemoja.

Gradia näkee tärkeänä, että laatustrategian toteuttamista tuetaan pitkäjänteisesti valtionavustusten kautta. Koulutuksen järjestäjät ovat lähtötilanteessa eri tasoilla, mikä tulisi huomioida avustusten kriteereissä mahdollistaen laadunhallinnan parantaminen kaikilla tasoilla.

Pidämme tasalaatuisuuden varmistamisen näkökulmasta tärkeänä, että strategian toteutukseen ja toimeenpanoon liittyy Opetushallituksen tuottamia menettelykriteerejä ja niihin liittyviä koulutuksia.

## Johdanto

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia (jatkossa Gradia) toimii lukiokoulutuksen järjestäjänä Jyväskylän kaupungissa sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjänä Keski-Suomessa. Gradia on Suomen suurimpia lukiokoulutuksen järjestäjiä noin 3 000 vuosittaisella lukiokoulutuksen opiskelijalla. Gradialla on pitkään ollut laaja ja kattava laadun hallintajärjestelmä, joka kattaa myös Gradian lukiokoulutuksen. Gradia kiittää mahdollisuudesta lausua kommenttinsa lukiokoulutuksen laatustrategian luonnokseen liittyen.

Gradia näkee tärkeänä, että lukiokoulutukseen luodaan valtakunnallinen laadunhallintaa tukeva strategia. Lukiokoulutuksen yhteinen laatutyö on koko lukiokoulutuksen kehittämisen näkökulmasta välttämätöntä. Näemme hyväksi lähtökohdaksi, että lausunnolla oleva laatustrategia edistää lukiokoulutuksen laadukasta arkea ohjaamalla koulutuksen järjestäjiä laadukkaiden ohjeiden ja prosessien mallintamiseen tarkkaan ohjaavan laadunhallintajärjestelmän sijaan.

Lukiokoulutuksen laatustrategia on kuitenkin varsin kevyt ja yleisluontoinen ohjausasiakirja verrattuna ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen laatustrategioihin. Luonnos pääasiallisesti vain tiivistää jo vallitsevan tilanteen, jonka mukaan lukiokoulutus järjestetään lukiolain, -asetuksen ja opetussuunnitelman mukaisesti. Näin ollen strategialuonnos ei varsinaisesti tarjoa uusia työkaluja koulutuksen järjestäjäkohtaiseen laadunhallinnan kokonaisuuteen tai lukiokoulutuksen valtakunnalliseen ohjaukseen.

Laadunhallinnan periaatteisiin kuuluu tavoitteiden mittaaminen ja niiden seuranta. Laatustrategian luonnoksessa ei kuitenkaan ole määritelty yhteisiä, valtakunnallisia lukiokoulutuksen laatukriteerejä. Tämä on ristiriidassa eduskunnan asettaman laatukriteereiden laatimiseen liittyvän ohjeistuksen kanssa. Luonnoksessa esitetty laatustrategia synnyttää helposti kovin suuresti toisistaan poikkeavia paikallisia laatujärjestelmiä, jotka eivät edistä lukiokoulutuksen laadukkuuden yhdenvertaisuutta opiskelijoille.

Laatustrategian liitteessä kuvatut olevat indikaattorit ovat hyvä lähtökohta paikalliseen laatutyöhön. Yhteisen valtakunnallisen lukiokoulutuksen laatustrategian ja laadunhallinnan rakentumista edistäisi se, että indikaattoreita tiivistettäisiin olennaisiin laatu rakentaviin elementteihin ja niiden käyttöä paikallisessa kehittämistyössä ohjeistettaisiin laatustrategian toimeenpanossa esimerkiksi

mallimittarien kautta. Nykyisessä luonnoksessa esitettyjen indikaattorien strateginen merkittävyys on varsin vaihteleva.

Oppilaitokselle tarkoituksen mukaisten valintojen korostaminen laadunhallinnan rakentamisessa on tärkeää. Lausunnolla oleva laatustrategia ei kuitenkaan riittävällä tasolla huomioi oppilaitoksen roolia osana isompaa toimintakokonaisuutta. Oppilaitoksen tulisi laadukkaassa toiminnassa huomioida koulutuksen järjestäjän ja alueen strategiat, jolloin laadunhallinnan kokonaisuus kytkisi myös oppilaitoksen roolin toimintaympäristön strategisiin tavoitteisiin.

### **Visio lukiokoulutuksesta ja lukiokoulutuksen laadunhallinnasta**

Visio on tärkeä osa laatustrategiaa. On tärkeää, että visio lukiokoulutuksesta pohjautuu lukiolaissa esitettyyn lukiokoulutuksen tarkoitukseen.

Visio laadunhallinnasta esittää, että vuoteen 2030 mennessä lukiokoulutuksen laadunhallinta on systemaattista, vakiintunutta ja tietoperustaista toimintaa, jolla on yhteisesti sovitut tavoitteet. Strategia ei kuitenkaan tarjoa tämän vision toteuttamiseen riittävän yhtenäisiä raameja. Huomionarvoista on se, että tietoperusteinen laadunhallinta edellyttää ajantasaista ja luotettavaa tutkimus- ja tilastotietoa, jota tulee tuottaa kansallisella tasolla myös alue- ja koulutuksen järjestäjäkohtaisesti.

### **Laadunhallinta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä**

On hyvä, että laadunhallinta on siirtynyt itsearviointia painottavaksi, jolloin tietoa saadaan kunkin koulutuksen järjestäjän toimintaa kehittäviin tarpeisiin. Painotamme kuitenkin tarvetta myös riittävälle yhteismitalliselle tietopohjalle kansallisella tasolla.

### **Keskeiset toimijat**

Gradia näkee tärkeänä, että laatustrategia tunnistaa koulutuksen laadun rakentumisen toimijoiden yhteistyönä. Luonnoksessa keskeiset toimijat ja niiden roolit on kuvattu riittävän kattavasti. Opiskelijoiden, henkilöstön sekä vastuullisen oppilaitosjohdon roolien tunnistaminen on oleellista. Jokainen koulutuksenjärjestäjä kykenee tunnistamaan muut itselleen olennaisimmat sidosryhmät ja kumppanuudet.

### **Toimintaympäristön kuvaus**

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on tunnistaa moninainen toimintaympäristö koulutuskentässä ja toimia ennakoivasti muutostekijöiden edellyttämällä tavalla. Toimintaympäristön kuvaus viittaa lyhyesti kriittisiin demografisiin muutostekijöihin, joiden sisältöjä avataan tarkemmin alueellisella tasolla ”Laadukas toisen asteen koulutus kaikille” -raportissa. Tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen ei onnistu, mikäli jokainen koulutuksen järjestäjä arvioi muutoksia ja reagoi niihin vain omasta lähtökohdastaan. Tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen edellyttää myös kansallista ohjausta.

Digitalisaatio on tunnistettava ja kiinteä osa nykyistä toimintaympäristöä. Digitalisaation toteutumiselle ja digitaalisille oppimisympäristöille tulee antaa merkittävä rooli. Tulevaisuuden oppiminen voi monella opiskelijalla olla vahvemmin lähiopetuksen ja etäopiskelun yhdistämistä. Digitalisaation mahdollisuudet on hyödynnettävä, mutta pelkästään sen varaan laadukasta lukiokoulutusta ei tule rakentaa.

## **Lukiokoulutuksen laatutekijät**

Luonnoksessa kuvatut laatutekijät – laadukas oppiminen, arviointi ja osallisuus, kehittyvä toimintakulttuuri, lukiokoulutuksen saavutettavuus – on valittu hyvin. Suurimmaksi osaksi laatustrategian luonnosteksti toistaa opetussuunnitelman perusteiden ja lukiolain teemoja.

### ***Laadukas oppiminen***

Laadukkaaseen oppimiseen on mahdollista liittää riittävä ja laadukas opetus. Kelpoisten opettajien on voitava kouluttaa itseään. Oppilaitosjohdon on kyettävä osallistumaan oppimisen suunnitteluun ja pedagogiseen kehittämiseen.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen vahvistamisen sekä lukioyhteisön hyvinvoinnin nostaminen on hyvä ratkaisu. Laadukkaassa oppimisessa opiskelijan tulee olla keskiössä.

### ***Hyvinvointi ja osallisuus***

Hyvinvointi ja osallisuus ovat keskeisiä teemoja lukioiden arjessa. Niiden kehittämistä on lukioissa tehty jo vuosia, joten toiminnan kehittämiseksi myös laatustrategian lähtökohdista on valmius. Yhteisölliseen hyvinvoinnin ja osallisuuden kehittämiseen on saatava mukaan koko lukioyhteisö. Tämä on kuvattu laatustrategiassa varsin hyvin.

### ***Kehittyvä toimintakulttuuri***

Kehittyvä toimintakulttuuri -kokonaisuudessa tärkeää on tiedolla johtamisen huomioiminen. Tätä työtä olisi kyettävä kehittämään paikallisen työn lisäksi myös valtakunnallisesti. Verkostoitumisen huomioiminen on olennaista.

### ***Saavutettava lukiokoulutus***

Saavutettavan lukiokoulutuksen kokonaisuus on toimiva.

### **Laatustrategian toteuttamisesta**

Gradia näkee tärkeänä, että laatustrategian toteuttamista tuetaan pitkäjänteisesti valtionavustusten kautta. Koulutuksen järjestäjät ovat lähtötilanteessa eri tasoilla, mikä tulisi huomioida avustusten kriteereissä mahdollistaen laadunhallinnan parantaminen kaikilla tasoilla.

Pidämme tasalaatuisuuden varmistamisen näkökulmasta tärkeänä, että strategian toteutukseen ja toimeenpanoon liittyy Opetushallituksen tuottamia menettelykriteerejä ja niihin liittyviä koulutuksia esim. vertaisarvioinnin ja itsearvioinnin toteutukseen. Yhtenäiset kriteerit ja keskitetyt koulutukset ovat resurssitehokasta toimintaa ja vähentävät lukiokoulutuksen rahoituksen suuntaamista päällekkäiseen tekemiseen.

## **Liite**

-

Tokila Anu  
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia